

אותו המעמד - כמעט אותם האנשים

מאי 1948: רזן אהרון רמז ובכור שיטרת חסרים: איצ'המאר לוי ויצחק גרינבוים, שהיו אותה שעה בירושלים הנצורה, ופרץ ברנשטיין. הממשלה הזמנית כללה את כל המפלגות בישוב, פרט למק"י וחרות.

מאי 1948: ביגיי קורא את מגילת העצמאות. מאחורי השולחן יושבים זאב שרף, אהרון ציזלינג, מרדכי נטוב, אליעזר קפלן, משה שרת, משה שפירא, הרב יהודה לייב מיימון, דויד צבי פנקס, פנחס שנקס.

מאי 1958: שוב נואם ביגיי, ושוב יושבים לידו: זאב שרף (מוסתר מימין), בנטוב, שרת, שפירא, מיימון, ברנשטיין, לוי, שיטרת, לוי, וגרינבוים. שלושה מחברי הממשלה הזמנית - קפלן, פנקס ורמז ז"ל באותה שורה, מחוץ למסגרת התמונה, ישיבה גם פולה בג'ורג'יון.

מאי 1958: שוב נואם ביגיי, ושוב יושבים לידו: זאב שרף (מוסתר מימין), בנטוב, שרת, שפירא, מיימון, ברנשטיין, לוי, שיטרת, לוי, וגרינבוים. שלושה מחברי הממשלה הזמנית - קפלן, פנקס ורמז ז"ל באותה שורה, מחוץ למסגרת התמונה, ישיבה גם פולה בג'ורג'יון.

282 כבשים ועוים שנלקחו ממנו כמה חודשים אחרי כיבוש מקר. השתתפות בהגיי גות? רק ילדים שאין להם מה לעשות רוק"ד, השיב הפלח ברצינות, "אני צריך לפרנס משפחה של 19 נפשות וגם לשלם 55 לירות מס הכנסה כל חודש".

● בכפריאסיף, ישבו כרגיל הצעירים בבית הקפה בכניסה לכפר. "אנחנו לא חר"גנים", אמר יוסף סלים, פועל במפרץ חיפה. יאני קוסטאני יאני, ראש המועצה המקומית בכפריאסיף, שאינו משתייך לאף מפלגה, הכחיש שסירב / ערוך הגינת'עשור ב"כפרו. "מינהל ההסברה ביקש ממני לערוך הגינת'עשור. הודעתי שאיני מסכים. אני עורך הגינת'עשור רק לכפרי, בבית הספר". הוא קיבל מכתב איום, חתום בידו "ילדי הגליל", כשחותמת של דואר נהריה טבועה על העטמפה. יאני יאני יכול היה רק לנחש מי שלח את המכתב, אך הוא לא נבהל: "איני מיחס למכתב כל חשיבות. אני כבר 25 שנה ראש המועצה בכפר. משרד הפנים העניק למועצה פרס. אני משרת את בני הכפר, ואין לנו תקציב לחגיגות אזרחיות".

● בנהריה, התכונן גיאוי אלסעדי (23), מוכיר האיגוד המקצועי הערבי בכפרי ה"סביבה, לנסוע לירושלים, כדי לחגוג את חג העשור. מה בקשר לפועלי הסביבה ה"ערביים - האם גם הם חוגגים? אני לא יודע", ענה אלסעדי ברובו.

● בשפרעם, נרגו גיבור גיבור, ראש העיר, למראה עתונאי. מקורביו הסבירו, כי עתונאים אחדים סילפו את דבריו. "אין עשור", צעק בכעס, "מצא את העשור במקום אחר". גיבור הוא חברו לסיעה ולדעה של עורך הדין האלוני אליאס כוסא.

● בנצרת, קיטטה העירייה את הרחוב הראשי בדגלונים הלאום. פרט להם, לא הור"גשה שום תכונה בעיר. "אנחנו לא חוגגים", קבעו צעירים כאחד מבתי הקפה, שחששו לנ"לית שמוותיהם, "זה חג של הממשל הצבאי". אך מרשד נאיה, מוסלמי משרעם אשר צידד בהשתתפות בחגיגות, ציטט לצידוק עמ"דתו פתגם ערבי עתיק: "מי שגר עם אנשים 40 יום, הופך לאחד מהם - או עוזב אותם".

ציונות

עלבון לנשיא

איש אחד בלבד בהעדרו מן המיסדר ה"צבאי בירושלים, יותר מאשר בלסו מנהיגים רבים אחרים בנוכחותם. היה זה ד"ר נחום גולדמן, שסירב באופן הפגנתי להופיע. הסיבה: בעוד שיושבראש הכנסת נשיא צפת לשעבר הוזמן לנסוע במכוניתיהם עד לבמה באיצטדיון הירושלמי, לשללה זכות זו מנשיא ההסתדרות הציונית. הוא נדרש לתנות בריחוק רב, להגיע לבמה בגלגל, דבר שראה בו פגיעה מחושבת בכבוד משרתו. בצורה זאת הגיעה המתחמת בין ביגיי וגולדמן לשיא פתאומי חדש. אחרי שהת"רעם השבוע בפומבי על כך שאין בישראל "יום אָבֶל רשמי לחללי השואה היהודית בא"רופה, יצא הנשיא הציוני מן הארץ. **פדרציה מזרחית לציונים.** הרוגו החדש בין שני האישים נגרם, במידה רבה, על-ידי הפגנת זריזות מצד גולדמן. הוא הקדים את כל שאר כותבי הזכרונות (ראה לעיל), מסר לפני חודש להארץ ציור מיסמכים, שהעידו על חלקו האישי בהקמת המדינה.

● בין הנקודות שהובלטו על-ידי גולדמן: בעוד שרוב המנהיגים-הציוניים אשר שו בשנת 1945 לדבר על חלוקת ארץ ישראל, מחשש ש ייראו בעיני הישוב כבוג"דים או פשרנים, תמך גולדמן כבר אז ב"הכרזה ברורה למען החלוקה, והארץ מיידית של מדינה יהודית בחלק מן הארץ. הוא התנגד לעמדת ביגיי, שנדבק באדיקות ב"התוכנית בילטמור". וסירב להסכים למדינה בחלק מן הארץ בלבד. לדעת גולדמן, היתה עמדה זו מנוגדת לקמתה של מדינה יהודית, כי איש לא רצה לנשל בגלוי את הערבים. כבר בראשית 1946 כתב גולדמן, ב"מכתב למשה שרת, כי "בסופו של דבר תצטרף המדינה היהודית לארצות האחרות של המזרח הקרוב בפדרציה מזרחית-ציונית... כדי לסקל את פחד הערבים שהמדינה ה"יהודית בארץ-ישראל תיהפך לראשיתן של האימפריאליזם האירופי נגד המדינות הערי"ביות".

● איש אחר שלא הופיע אף לאחד מכל הסכמים הרשמיים השבוע: מנהיג חרות נחמס בניג, שהסביר כי הוא "עייף". הכחיש כל מטרה הפנתית. כן נעדר מטכס המוזיאון אלוף משך דין.

● על שם בית-מלון ניויורק, בו הכריז ביגיי על תוכנית זו בשעת סעודה חגיגית. התוכנית נדרשה לתפוך את כל ארץ-ישראל למדינת יהודית.

הקמת המדינה. הבטחה זו לא קויימה. ● בשיתוף עם מפקד אצ"ל בירושלים אמר דויד שאלתיאל, מפקד כוחות ה"הגנה בעיר: "הסינופת, הפוליסטרוק של ה"פלמ"ח (בני מהרשק)... האונה שלנו ל"שידורי האויב הוכיחה שהם קלטו את שיחתו (של מהרשק) והבינו כי המצב בעיר העתיקה מיואש והחליטו להסתער". שאלתיאל טען שלא היתה הצדקה לכניעת העיר העתיקה.

● **משה שרת,** שהיה מומחה לכתיבת מיברקים מוסחים, אשר הבלשים הבריטיים לא יכלו לפענחם, שלח לבן-גוריון בלונדון את המברק הבא: "האולם בסדר, הטרקלין לא. הסתייעו בידודו של דוריאן גרי. כתבו לעיר הפרחים". הפירוש: יידודו של דוריאן גרי, לפי סיפורו של אוסקאר ויילד, הוא הלורד הנרי - והכונה ללורד מלצ'ס. "אולם" פירושו באנגלית הול, וזה היה שמו של המוכר הראשי של ממשלת המנדט. אם הול הוא המוכר, הטרקלין המוביל אליו הוא הנציב העליון. יעד הפרחים הוא העסקן הציוני ירבלוס, שישב בפאריס.

● ראשי ההגנה ניסו לשלוח מסתננים לאילת, כדי לכבוש בשקט את הנקודה ה"עזובה. כשלא נמצאו מסתננים, הציע יגאל אלון לפנות ליהודי דרום-אפריקה, שישלחו משם ספינה קטנה, אשר אנשיה יכבשו את המקום. התוכנית לא יצאה לפועל.

● ההגנה ייצרה פצצות מדמיות ופ"צצות הגורמות להתעששות, לשם פיזור המו"נים ערביים מתפרעים. באחד הימים פגעה מכונית במחסן בו אוחסנו כמה מפצצות אלה. המחסן התמוטט כולו. כששאל יגאל **ראל גלילי** אם גרם הדבר להתפוצצות, ענה המחסנאי: "גרוע מזה! הפצצות הוט"עלו, ואפילו כלב לא התעשט".

● 43 מנהיגי ההגנה שהיו בכלא עכו, וביניהם משה דיין ומשה כרמל, סברו כי זנחו אותם, והחליטו לברוח בכוחות עצמם. גלילי הציע במיפקדת ההגנה לתת להם את הזכות להחליט ע"י כך בעצמם. כעונש על כך הוטל עליו מטעם המיפקדה לתדור בעצ"מו לבית-הסוהר, בלבוש מתאים, כדי לשכנע את האסירים להימנע מבריחה.

● כשחתם **דניאל אוסטר,** ראש ע"י (החשך בעמוד 16)

היהודים והערבים. מנהיג מצרי מרכזי אחר, מחמוד צדקי באשא, אמר כי המזרח התיכון יפיק תועלת רבה משיתוף-פעולה עברי-ערבי. צדקי באשא יעץ, כי המדינה היהודית שתקום תכריז מיד על נכונותה להצטרף לחבר ה"ערבי. גם עזאם באשא, מוכיר הליגה הערבית, היה מוכן או לסייע לפתרון בעית ארץ-ישראל בדרך של חלוקה.

עתונות סודות בא'טונות

מעולם לא הוצפה הארץ במבול כזה של נייר-עתון מודפס כמו השבוע, כאשר כל העתונים ראו חובה לעצמם לכבד את העשור בתוספות גדולות. רובם המכריע לא היה אלא גיבוש מאמרים סתמיים, שבאו למלא שטח, עייפו את הקורא האדיש בטורים ארוכים של מליצות.

אולם כמו המחס בערימת השחת, היו הביוות גם בעמודים אינסופיים אלה פנינים רבות. היו אלה זכרונות של אישים שהיו קרובים להכרעות עם הקמת המדינה, ואשר מיהרו עתה לגלות את הידוע להם. מעטים מהם ידעו לכתוב את דבריהם בצורה מור"ועתונות. מיטעם ידעו להגישם בצורה מרתקת. המעטים שהיתה להם הסבלנות לקרוא עמודים רבים למען כמה עובדות מ"עניינות, יכלו לבוא על סיפוקם.

● **כך זה היה.** בין מספרי הזכרונות היה אחד שלא עשה הרבה להקמת המדינה. היה זה הנציב העליון הבריטי האחרון, הגנרל סר אלן קאנינגהם, שרואין על-ידי כתב יד"ענת אחרונות. סיפר הגנרל, באירוניה דקה: באחד הימים פרץ דויד בן-גוריון למשרדו כרוח-סערה, צעק: "הוד מעלתה, אם יש בדעתכם לירות, מוטב שתחילוני!" תוך כדי כך היכה ביגיי בגורפו על לחולצו. בקטע אחר של הראיון הודה הנציב: "ית"כן שפעילות הקבוצות הטרוריסטיות היתה גורם מסייע - אחד מיני רבים - לצעד שנקטנו (עזיבת הארץ)".

● **ד"ר שמשון יוניצ'מן,** ח"כ חרות, סיפר כי ביגיי היה מוכן לכלול את מנחם בגין בממשלה הזמנית, אם לא תיע"רכנה בחירות תוך שלושה חודשים מיום

● גולדמן התנגד גם אז להצעה שה"מדינה שתקום תיכלל בחבריה העמים הבריטי, מתוך ידיעה שהצעה זו "תהפוך בהכרח את רוסיה לעוינת". באמצע 1946 הציע לשגר "מישהו" למוסקבה כדי לדון על ארץ-י"ש ראל עם ממשלת הסובייטים.

● גולדמן הציע לנמק את הדרישה לה"קמתה המיידית של מדינה יהודית (באמצע 1946). בכך ש"יהודי ארץ-ישראל נעשו עז"מאיים מבחינה מוסרית ורוחנית, כפי ש"אירע במושבות האמריקאיות לפני מלחמת"העצמאות שלהן".

● בנאום באמצע 1946 אמר גולדמן: "זמן רב לפני המלחמה (העולמית) נקטתי עמדה שאם עלינו לבחור בין היותנו חלק מהקיסרות הבריטית או חלק מתוך פדרציה מזרחית-ציונית עם המדינות הערביות, עלינו לבחור בדרך האחרונה... התורה לארץ"ישראל פירושה ניסיון להיעשות שוב אחד מעמי המזרח הקרוב, ולתרום את תרומתנו להתפתחותו".

● ש"רהחוק הבריטי, ארנסט בחין, אמר לגולדמן בסתיו 1946 כי "אם תתבססו ב"ארץ-ישראל, תחזיקו בידיכם את המפתח ל"מזרח התיכון, והו המפתח לאזור האיס"טראטגי החשוב ביותר בעולם".

● בויון אמר כבר אז שאינו מתנגד ל"חלוקה, אך טען כי המדינה היהודית היתה "מדינה גזעית", והדבר אינו מוצא חן בעיניו. גולדמן ניסה לשכנעו כי היהודים, שנדרפו בכל העולם, לא ידכאו את המיעוט הערבי, כי הדבר יתן פתחון פה לאנטישמנים לרדוף את היהודים.

● בחין אמר שלא יתנגד לתת את ה"גב למדינה היהודית, אך "אל תחזיקו אותי"אחר כך לאחראי על שנתתי לכם מדבר".

● בשיחה מאוחרת יותר טען בחין כי בעיניו ובעיני הערבים חשוב שהסוכנות היהודית תבולט עם הקמת המדינה היהודית. אמר בחין: "לא תוכלו להחזיק בחבל בשני קצותיו, גם מדינה משלכם וגם ארגון של היהדות העולמית הקשור במדינה באורח פוליטי".

● בתחילת אוגוסט 1946 הודיע נציג הסוכנות בקאהיר כי עלי מאהר (מי שהיה אחר-כך ראש ממשלת מצרים, בימי שלטון מוחמד נאגיב) מוכן לפעול כמתוּך בין